

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (pirmā palāta)

2020. gada 17. decembrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Personu brīva pārvietošanās – Brīvība veikt uzņēmējdarbību –
Piekļuve advokāta profesijai – Atbrīvojums no prasībām par apmācību un diplomu –
Atbrīvojuma piešķiršana – Nosacījumi – Valsts tiesiskais regulējums, ar ko ir paredzēts atbrīvojums
A kategorijas ierēdņiem un bijušajiem ierēdņiem vai tiem pielīdzinātiem, kas praktizē dalībvalsts
tiesības valsts teritorijā attiecīgās dalībvalsts civildienestā vai starptautiskā organizācijā

Lietā C-218/19

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Cour de cassation*
(Kasācijas tiesa, Francija) iesniedza ar 2019. gada 20. februāra lēmumu un kas Tiesā reģistrēts
2019. gada 12. martā, tiesvedībā

Adina Onofrei

pret

Conseil de l'ordre des avocats au barreau de Paris,

Bâtonnier de l'ordre des avocats au barreau de Paris,

Procureur général près la cour d'appel de Paris,

TIESA (pirmā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs Ž.-K. Bonišo [*J.-C. Bonichot*], tiesneši L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*]
(referents), K. Toadere [*C. Toader*], M. Safjans [*M. Saffjan*] un N. Jēskinens [*N. Jääskinen*],

ģenerāladvokāts: M. Bobeks [*M. Bobek*],

sekretāre: R. Šereša [*R. Şereş*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2020. gada 17. jūnija tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- *A. Onofrei* vārdā – *J. Jourdan* un *F. Abouzeid*, *avocats*,
- *Conseil de l'ordre des avocats au barreau de Paris* un *Bâtonnier de l'ordre des avocats au barreau de Paris* vārdā – *H. Farge* un *C. Waquet*, *avocates*,
- Francijas valdības vārdā – *A. Daniel* un *A.-L. Desjonquères*, pārstāves,

* Tiesvedības valoda – franču.

– Grieķijas valdības vārdā –*M. Tassopoulou* un *D. Tsagkaraki*, pārstāves,
– Eiropas Komisijas vārdā, *B.-R. Killmann*, *É. Gippini Fournier* un *H. Stovlbæk*, pārstāvji,
noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2020. gada 16. septembra tiesas sēdē,
pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt LESD 45. un 49. pantu, ievērojot valsts tiesiskajā regulējumā paredzētos noteikumus attiecībā uz piekļuvi advokāta profesijai.
- 2 Šis lūgums ir iesniegts saistībā ar tiesvedību starp *Adina Onofrei* un *Conseil de l'ordre des avocats de Paris* [Parīzes advokātu kolēģijas padome, Francija), *Bâtonnier de l'ordre des avocats de Paris* (Parīzes advokātu kolēģijas priekšsēdētājs), kā arī *Procureur général près la cour d'appel de Paris* (Parīzes apelācijas tiesas ģenerālprokurors) par viņas lūgumu uzņemt viņu advokātu kolēģijā.

Atbilstošās tiesību normas

Francijas tiesības

- 3 Attiecībā uz piekļuvi advokāta profesijai *loi n° 71-1130, du 31 décembre 1971, portant réforme de certaines professions judiciaires et juridiques* [1971. gada 31. decembra Likuma Nr. 71-1130 par dažu juridisko profesiju reformu] redakcijā, kas ir piemērojama pamatlietas faktiem (turpmāk tekstā – “Likums Nr. 71-1130”), 11. pants ir izteikts šādi:

“Lai strādātu advokāta profesijā, ir jāizpilda šādi nosacījumi:

1° Jābūt Francijas, Eiropas Savienības dalībvalsts vai Eiropas Ekonomiskās zonas līgumslēdzējas valsts pilsonim [..];

2° Jābūt iegūtam, ņemot vērā reglamentējošos noteikumus, kas pieņemti, lai piemērotu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/36/EK (2005. gada 7. septembris) [par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu (OV 2005, L 255, 22. lpp.) ar grozījumiem, un noteikumus, kas attiecas uz personām, kuras ir pildījušas noteiktus pienākumus vai strādājušas noteiktās jomās Francijā, vismaz maģistra grādam tiesību zinātnēs vai kvalifikācijai vai diplomam, kas atzīti par ekvivalentiem ar lēmumu, kuru kopīgi ir parakstījuši *Garde des sceaux, ministre de la justice* [tieslietu ministrs] un *Ministre chargé des universités* [par universitātēm atbildīgais ministrs];

3° Jābūt iegūtam advokāta profesionālās prasmes sertifikātam, ņemot vērā 2°. punktā minētos reglamentējošos noteikumus [..]

[..]”

- 4 Attiecībā uz minētajiem reglamentējošiem noteikumiem *décret n° 91-1197, du 27 novembre 1991, organisant la profession d'avocat* [1991. gada 27. novembra Dekrēta Nr. 91-1197, ar ko organizē advokāta profesiju] redakcijā, kas bija piemērojama pamatlietas faktiem (turpmāk tekstā – “Dekrēts Nr. 91-1197”), 98. pantā ir paredzēts:

“No teorētiskās un praktiskās apmācības un advokāta profesionālās prasmes sertifikāta ir atbrīvoti:

[..]

4° Esošie un bijušie A kategorijas ierēdņi vai šīs kategorijas ierēdņiem pielīdzinātās personas, kas ir strādājuši tiesību jomā šajā statusā vismaz astoņus gadus valsts iestādē, sabiedrisko pakalpojumu iestādē vai starptautiskā organizācijā;

[..].”

- 5 Saskaņā ar *loi n° 83-634, du 13 juillet 1983, portant droits et obligations des fonctionnaires* [1983. gada 13. jūlija Likuma Nr. 83-634 par ierēdņu tiesībām un pienākumiem] redakciju, kas bija piemērojama pamatlieta (turpmāk tekstā – “Likums Nr. 83-634”), 5.bis pantu “Eiropas Kopienas dalībvalstu vai kādas Eiropas Ekonomiskās zonas līgumslēdzējas valsts, kas nav Francija, pilsoņi atbilstoši vispārējos statūtos paredzētiem noteikumiem var piekļūt ierēdņu kategorijām, amatu funkciju grupām un amatiem. Tomēr tiem nav piekļuves tiem amatiem, ar kuru izpildi piešķirtās pilnvaras nav nodalāmas no suverenitātes īstenošanas, vai arī kuru izpilde nozīmē tiešu vai netiešu dalību Valsts publiskās varas vai pašvaldību prerogatīvu īstenošanā.

[..].”

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

- 6 *A. Onofrei*, Eiropas Komisijas ierēdne, lūdza viņu uzņemt *barreau de Paris* [Parīzes advokātu kolēģijā], ievērojot Dekrēta Nr. 91-1197 98. panta 4. punktā paredzēto atbrīvojumu.
- 7 No Tiesas rīcībā esošajiem lietas materiāliem izriet, ka *A. Onofrei* ir ieguvusi maģistra grādu, padziļināto studiju diplomu (*DEA*) un doktora disertāciju tiesību zinātnēs, dažādās Francijas universitātēs, viņa atbilda Likuma Nr. 71-1130 11. panta 2. punktā izvirzītajam nosacījumam par diplomu, tomēr *Conseil de l'ordre des avocats au barreau de Paris* (Parīzes advokātu kolēģijas padome) noraidīja viņas pieteikumu ar pamatojumu, ka viņa nekad nav ieņēmusi amatu valsts iestādē vai sabiedrisko pakalpojumu jomā, uz ko attiecas Francijas civildienesta statūti, un Francijas valsts iestādes vai sabiedrisko pakalpojumu iestādes viņu nekad nav norikojušas darbā starptautiskā organizācijā, tādējādi viņa nav izpildījusi nosacījumus, lai, pamatojoties uz atbrīvojumu, piekļūtu advokāta profesijai.
- 8 *Cour d'appel de Paris* [Parīzes apelācijas tiesa] paturēja spēkā šo lēmumu. Tā pamatoja savu argumentāciju ar pieņēmumu, ka griba, lai advokātam būtu pietiekamas dalībvalsts tiesību zināšanas, ir balstīta uz mērķi nodrošināt pilnīgu, atbilstošu un efektīvu pārstāvam personu tiesību aizsardzību, jo, lai gan dalībvalsts tiesībās ietilpst zināms skaits Savienības tiesību normu, tās tomēr saglabā savu īpašo raksturu un neaprobežojas tikai ar Savienības tiesību normām. Turklāt, konstatējot, ka *A. Onofrei* Eiropas Komisijā veica amata pienākumus Savienības tiesību jomā saistībā ar iekšējo tirgu, valsts atbalstu, pret konkurenci vērstu praksi un jaunajiem Savienības noteikumiem saistībā ar labāku regulējumu, minētā tiesa secināja, ka viņa nav pierādījusi nekāda veida dalībvalsts tiesību praktizēšanu.
- 9 Izskatot kasācijas sūdzību tostarp par darba ņēmēju brīvas pārvietošanās un brīvības veikt uzņēmējdarbību pārkāpumu, *Cour de cassation* [Kasācijas tiesa] (Francija) ir radušās šaubas par atteikuma uzņemt *A. Onofrei* Parīzes advokātu kolēģijā saderību ar Savienības tiesībām.

- 10 Pārbaudot dalībvalsts tiesības, tā vispirms konstatē, ka no Likuma Nr. 71-1130 izriet, ka advokāts var praktizēt savā profesijā patstāvīgi vai kā algots darbinieks. Tālāk tā norāda, ka šī likuma 11. pantā piekļuve šai profesijai ir pakļauta nosacījumam, ka kandidāts Francijā ir izpildījis noteiktas funkcijas vai veicis darbības un ka Dekrēta Nr. 91-1197 98. panta 4. punktu var uzskatīt, pirmkārt, par tādu, ar kuru atbrīvojumu no izglītības un diploma šai piekļuvei pakļauj nosacījumam par piederību vienīgi Francijas civildienestam un, otrkārt, šis atbrīvojums tajā ir pakļauts nosacījumam par “Francijas izcelsmes” dalībvalsts tiesību pārzināšanu. Minētā tiesa no tā izdara secinājumu, ka valsts pasākums, ko veido šo normu kopums, var tikt atzīts par darba ņēmēju brīvas pārvietošanās vai brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojumu.
- 11 Iesniedzējtiesa uzskata, ka iesākumā ir jānosaka, vai minētais pasākums ir vienādi piemērojams uzņemošās vai dzīvesvietas dalībvalsts pilsoņiem un citu dalībvalstu pilsoņiem, vai arī tas ir diskriminējošs.
- 12 Šajā ziņā minētā tiesa tostarp norāda, ka no Likuma Nr. 83-634 5.*bis* panta izriet, ka, izņemot atsevišķus amatus, kas ir saistīti ar suverenitātes īstenošanu vai valsts publiskās varas prerogatīvām, Savienības dalībvalstu pilsoņiem ir piekļuve Francijas civildienestam, līdz ar to atbrīvojums pamatlietā ir pakļauts nosacījumam par piederību valsts pārvaldei, kura, lai gan ir saistīta ar valsti, tomēr lielā mērā ir atvērta visiem dalībvalstu pilsoņiem.
- 13 Tomēr, ņemot vērā faktu, ka šī atbrīvojuma īstenošana ir balstīta uz kritērijiem par noteiktu funkciju vai darbību veikšanu Francijā, dalībvalsts tiesību pārzināšanu un piederību Francijas civildienestam, no tā izrietot, ka faktiski minēto atbrīvojumu varot piemērot vienīgi personām, kas ietilpst Francijas valsts pārvaldē un ir veikušas savas profesionālās darbības Francijas teritorijā, no tām lielākā daļa būtu ar Francijas pilsonību, un šis atbrīvojums tiktu atteikts Savienības civildienestā nodarbinātām personām arī tad, ja ārpus Francijas teritorijas tās tomēr būtu veikušas juridiska rakstura darbības “Francijas izcelsmes” dalībvalsts tiesību jomā. Tātad valsts tiesisko regulējumu pamatlietā varētu uzskatīt par tādu, ar kuru ir paredzēta netieša diskriminācija pilsonības dēļ. Tas nozīmētu, ka Francijas civildienests un Savienības civildienests var tikt uzskatīti par objektīvi salīdzināmām vienībām.
- 14 Visbeidzot, iesniedzējtiesa secina, ka jebkurā gadījumā, lai aplūkotos ierobežojumus varētu uzskatīt par attaisnojamiem kā primāriem vispārējo interešu apsvērumiem vai sabiedriskās kārtības, valsts drošības vai sabiedrības veselības apsvērumiem, tiem esot jābūt piemērotiem izvirzītā mērķa sasniegšanai un tie nevar pārsniegt to, kas ir nepieciešams tā sasniegšanai. Šādā aspektā iesniedzējtiesa uzsver, ka ar attiecīgo valsts pasākumu pamatlietā saistībā ar lūguma piemērot atbrīvojumu no izglītības un diploma pārbaudi, no kandidātiem netiek prasītas zināšanas par kādu specifisku dalībvalsts tiesību jomu saistībā ar valsts tiesu organizāciju vai procedūru tajās.
- 15 Šādos apstākļos *Cour de cassation* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:
- “1) Vai principam, saskaņā ar kuru ar [EEK] dibināšanas līgumu, kas pēc grozījumiem ir kļuvis par [LESD], ir radīta patstāvīga tiesību sistēma, kura ir integrēta dalībvalstu tiesību sistēmās un kura to tiesām ir jāpiemēro, ir pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, kurā ir paredzēts, ka atbrīvojumu no apmācības un diploma, kas principā ir paredzēti, lai iegūtu tiesības strādāt advokāta profesijā, nosacījumiem var piešķirt, ja persona, kas iesniedz pieteikumu par atbrīvojumu, izpilda prasību par Francijas tiesību pietiekamu pārzināšanu, tādējādi neņemot vērā, ka persona līdzvērtīgā mērā pārzina tikai Eiropas Savienības tiesības?
- 2) Vai [LESD] 45. un 49. pantam pretrunā ir tāds valsts tiesiskais regulējums, kurā ir paredzēts, ka tiesības izmantot atbrīvojumu no nosacījumiem par apmācību un diplomu, kas principā ir paredzēti, lai iegūtu tiesības strādāt advokāta profesijā, ir atsevišķiem tās pašas dalībvalsts civildienesta ierēdņiem, kuri ir strādājuši tiesību jomā šajā statusā Francijā valsts iestādē,

sabiedrisko pakalpojumu iestādē vai starptautiskā organizācijā, liedzot tiesības izmantot šo atbrīvojumu esošajiem vai bijušajiem Eiropas civildienesta ierēdņiem, kuri ir strādājuši tiesību jomā šajā statusā vienā vai vairākās Eiropas Savienības tiesību nozarēs Eiropas Komisijā?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

- 16 Attiecībā uz abos prejudiciālajos jautājumos minēto “atbrīvojum[u] no nosacījumiem par apmācību un diplomu, kas principā ir paredzēti, lai iegūtu tiesības strādāt advokāta profesijā” iesniedzējtiesa, pēc Tiesas lūguma, ir precizējusi, ka šie vārdi ir atsauce uz Dekrēta Nr. 91-1197 98. panta pirmajā daļā paredzēto atbrīvojumu no teorētiskās un praktiskās apmācības, ko nodrošina reģionālie profesionālās izglītības centri, kā arī no sertifikāta par atbilstību advokāta profesijai.
- 17 Attiecībā uz nosacījumu, atbilstoši kuram atbrīvojums no teorētiskās un praktiskās apmācības, kā arī no sertifikāta par atbilstību advokāta profesijai, ievērojot otrā prejudiciālā jautājuma tekstu, ir paredzēts noteiktiem Francijas civildienestā nodarbinātajiem, Francijas valdība apstrīd šādu valsts tiesiskā regulējuma interpretāciju un apgalvo, ka minētais nosacījums ir jāinterpretē plaši, tajā papildus Francijas civildienestam iekļaujot arī Eiropas Savienības un dalībvalstu civildienestus.
- 18 Ir jāatgādina, ka prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā Tiesa ir pilnvarota lemt vienīgi par Savienības tiesību interpretāciju vai spēkā esamību, ņemot vērā iesniedzējtiesas izklāstīto faktisko un tiesisko situāciju, lai sniegtu šai tiesai informāciju, kas ir noderīga tajā izskatāmās lietas izlemšanai (skat. spriedumu, 2017. gada 6. jūlijs, *Air Berlin*, C-290/16, EU:C:2017:523, 41. punkts).
- 19 Šādos apstākļos otrais jautājums ir jāaplūko, vadoties no iesniedzējtiesas izdarītā pieņēmuma, saskaņā ar kuru pamatlietas atbilstošajā valsts tiesiskajā regulējumā paredzētais atbrīvojums no teorētiskās un praktiskās apmācības, kā arī no sertifikāta par atbilstību advokāta profesijai, lai piekļūtu advokāta profesijai, ir piemērojams vienīgi noteiktiem Francijas civildienestā nodarbinātajiem.
- 20 Turklāt, kā to ir norādījis ģenerāladvokāts secinājumu 36. punktā, no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu, kā arī no Tiesai iesniegtajiem apsvērumiem izriet, ka vārdi “Francijas tiesību pārzināšana”, kas ir ietverti pirmā prejudiciālā jautājuma formulējumā, patiesībā ir jāsaprot kā “Francijas tiesību praktizēšana”. Atbilstoši iesniedzējtiesas apgalvotajam no *Conseil constitutionnel* [Konstitucionālā padome] (Francija) judikatūras izriet, ka tieši pietiekami ilga praktizēšana vai juridiska amata ieņemšana valsts teritorijā ir veids, kā likumdevējs ir vēlējis garantēt, ka personām, kas praktizē advokāta profesijā, ir kompetences Francijas tiesību jomā.
- 21 Līdz ar to ar saviem jautājumiem, kas ir jāaplūko kopā, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai LESD 45. un 49. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem pretrunā ir tāds dalībvalsts tiesiskais regulējums, atbilstoši kuram atbrīvojums no teorētiskās un praktiskās apmācības, kā arī no sertifikāta par atbilstību advokāta profesijai, principā ir paredzēts, lai piekļūtu advokāta profesijai, tikai noteiktiem vienas dalībvalsts civildienestā nodarbinātajiem, kuri šādā statusā ir praktizējuši šajā dalībvalstī dalībvalsts tiesību jomā valsts pārvaldē, sabiedrisko pakalpojumu iestādē vai starptautiskā organizācijā, un atbilstoši kuram šādu atbrīvojumu nevar saņemt Savienības ierēdņi un nodarbinātie vai bijušie nodarbinātie, kas šādā statusā ir praktizējuši juridiskas darbības vienā vai vairākās Savienības tiesību jomās.
- 22 Tādējādi no Tiesas rīcībā esošajiem lietas materiāliem izriet, ka, lai saņemtu tiesības izmantot šādu atbrīvojumu, kas ļauj piekļūt advokāta profesijai, neatkarīgi no tā, vai šo profesiju veic pastāvīgi vai algota darbinieka statusā, nepiedaloties reģionālajos profesionālās izglītības centros sniegtajās teorētiskajās un praktiskajās mācības, kā arī neiegūstot sertifikātu par atbilstību advokāta profesijai, kandidātam ir jāizpilda trīs kumulatīvi nosacījumi, proti, tam ir jābūt piederīgam Francijas civildienestam, jābūt strādājušam Francijas valsts pārvaldē vai starptautiskā organizācijā un jābūt praktizējušam Francijas tiesības.

- 23 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka tādā situācijā kā pamatlietā, darbību veikšana saistībā ar reglamentēto advokāta profesiju, kurā parasti atlīdzība tiek saņemta no klienta vai arī no advokātu biroja, kurā ir nodarbināts advokāts, ietilpst LESD 49. panta piemērošanas jomā. Ciktāl atlīdzībai var būt darba algas raksturs, arī LESD 45. pants var būt piemērojams (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2003. gada 13. novembris, *Morgenbesser*, C-313/01, EU:C:2003:612, 43. un 60. punkts).
- 24 Turklāt ir jāatgādina, ka gadījumā, ja nav saskaņoti nosacījumi, ar kādiem drīkst darboties kādā profesijā, dalībvalstīm ir tiesības noteikt, kādas zināšanas un kvalifikācijas ir vajadzīgas šīs profesijas veikšanai, un pieprasīt iesniegt diplomu, kas apliecina šīs zināšanas un kvalifikāciju (spriedumi, 2009. gada 10. decembris, *Pešla*, C-345/08, EU:C:2009:771, 34. punkts, un 2015. gada 6. oktobris, *Brouillard*, C-298/14, EU:C:2015:652, 48. punkts).
- 25 Tā kā piekļuves advokāta profesijai nosacījumi tādai personai kā *A. Onofrei*, kam nav tiesību praktizēt šajā profesijā nevienā dalībvalstī, pašlaik Savienības līmenī nav harmonizēti, dalībvalstis saglabā kompetenci definēt šos nosacījumus.
- 26 No tā izriet, ka Savienības tiesībām nav pretrunā tas, ka dalībvalsts tiesiskajā regulējumā piekļuve advokāta profesijai ir pakļauta nosacījumam par tādu zināšanu un diplomu iegūvi, kas ir tikuši atzīti par nepieciešamiem.
- 27 Tomēr dalībvalstīm savas kompetences šajā jomā ir jāisteno, ievērojot LESD paredzētās pamatbrīvības, un šajā ziņā pieņemtās valsts tiesību normas nedrīkst radīt nepamatotus šķēršļus LESD 45. un 49. pantā garantēto pamatbrīvību faktiskai īstenošanai (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2009. gada 10. decembris, *Pešla*, C-345/08, EU:C:2009:771, 35. punkts).
- 28 Tiesa ir nolēmusi, ka personu brīva pārvietošanās netiktu pilnīgi īstenota, ja dalībvalstis varētu atteikt šajās tiesību normās paredzētās tiesības tādiem saviem valstspiederīgajiem, kas ir izmantojuši Savienības tiesībās paredzētos atvieglojumus un patiecoties tiem ir ieguvuši profesionālo kvalifikāciju citā dalībvalstī, kura nav to pilsonības dalībvalsts (pēc analogijas skat. spriedumu, 2015. gada 6. oktobris, *Brouillard*, C-298/14, EU:C:2015:652, 27. punkts).
- 29 Šis apsvērums ir piemērojams arī tad, ja dalībvalsts pilsonis, kas ir ieguvis izglītību un uzturējies citā dalībvalstī, un vēl citā dalībvalstī ir ieguvis profesionālo pieredzi, kuru šī persona vēlas izmantot tajā dalībvalstī, kurā viņa ir ieguvusi izglītību un uzturējusies (pēc analogijas skat. spriedumu, 2015. gada 6. oktobris, *Brouillard*, C-298/14, EU:C:2015:652, 27. punkts).
- 30 Tātad ir jākonstatē, ka LESD 45. un 49. pantam principā ir pretrunā valsts pasākums attiecībā uz nosacījumiem tādas profesionālās pieredzes ņemšanai vērā, kura ir iegūta citā dalībvalstī, nevis dalībvalstī, kura ir izdevusi šādu pasākumu, lai atļautu piekļuvi advokāta profesijai, kas var traucēt vai padarīt mazāk pievilcīgu LESD garantēto pamatbrīvību īstenošanu Savienības pilsoņiem, tostarp minētā pasākuma izdevējas dalībvalsts pilsoņiem.
- 31 Tā kā, kā tas ir minēts šī sprieduma 22. punktā, Francijas valsts tiesiskajā regulējumā paredzētā atbrīvojuma saņemšana piekļuvei advokāta profesijai neatkarīgi no tā, vai to veic pastāvīgi vai algota darbinieka statusā, nepiedaloties reģionālajos profesionālās izglītības centros sniegtajās teorētiskajās un praktiskajās mācībās, kā arī neiegūstot sertifikātu par atbilstību advokāta profesijai, ir pakļauta triju kumulatīvu nosacījumu, kuri ir atgādināti minētajā punktā, izpildei, tas ir kvalificējams par pasākumu, kas var traucēt vai padarīt mazāk pievilcīgu tādu LESD paredzēto pamatbrīvību īstenošanu kā to, kas ir paredzētas LESD 45. un 49. pantā, Savienības pilsoņiem, tostarp minētā pasākuma izdevējas dalībvalsts pilsoņiem.
- 32 Brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojums var tikt pieļauts vienīgi ar nosacījumu, ka, pirmkārt, tas ir attaisnojams ar kādu primāru vispārējo interešu apsvērumu, un, otrkārt, ka tas atbilst samērīguma principam, kas nozīmētu, ka ar to ir iespējams saskanīgi un sistemātiski nodrošināt izvirzītā mērķa

īstenošanu, un ka tas nepārsniedz to, kas nepieciešams šī mērķa sasniegšanai (šajā nozīmē skat. spriedumus 2009. gada 17. novembris, *Presidente del Consiglio dei Ministri*, C-169/08, EU:C:2009:709, 42. punkts un tajā minētā judikatūra, kā arī 2020. gada 6. oktobris, Komisija/Ungārija (Augstākā izglītība), C-66/18, EU:C:2020:792, 178. punkts un tajā minētā judikatūra).

- 33 *Conseil de l'ordre des avocats au barreau de Paris* [Parīzes advokātu kolēģijas padome] un *bâtonnier de l'ordre des avocats au barreau de Paris* [Parīzes advokātu kolēģijas padomes priekšsēdētājs], kā arī Francijas valdība būtībā apgalvo, ka attiecīgais valsts pasākums pamatlietā ir attaisnots ar primāru vispārējo interešu apsvērumiem saistībā ar juridisko pakalpojumu saņēmēju aizsardzību un pareizu tiesvedību. It īpaši Francijas valdība norāda, ka šī sprieduma 22. punktā atgādinātie nosacījumi, kādiem Francijas tiesiskais regulējums pakļauj piekļuvi advokāta profesijai, paredzot atbrīvojumu no pienākuma iegūt sertifikātu par piemērotību advokāta profesijai, ir piemēroti, lai sasniegtu to mērķi un tie ir nepieciešami šajā ziņā. Tā kā pārstāvamās personas pašas nevar pārbaudīt sniegto pakalpojumu kvalitāti, likumdevējs ir jānodrošina nosacījumi augstai pakalpojumu kvalitātei, lai nodrošinātu viņu aizsardzību. Tāpat arī, lai nodrošinātu optimālu tiesu darbību, tām ir nepieciešamas uzticamas, izglītotas un kompetentas tiesu varai piederošas personas.
- 34 Šajā ziņā ir jānorāda, ka patērētāju aizsardzība, it īpaši tādu juridisko pakalpojumu saņēmēju aizsardzība, kurus sniedz tiesu varai piederošas personas, un, otrkārt, pareiza tiesvedība ir mērķi, kas var tikt uzskatīti par primāriem vispārējo interešu apsvērumiem, kuri var attaisnot gan pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojumu (spriedums, 2017. gada 18. maijs, *Lahorgue*, C-99/16, EU:C:2017:391, 34. punkts), gan arī, kā to ir norādījis ģenerāladvokāts secinājumu 66. punktā, darba ņēmēju brīvas pārvietošanās un brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojumus (šajā nozīmē skat. spriedumus, 1984. gada 12. jūlijs, *Klopp*, 107/83, EU:C:1984:270, 20. punkts, kā arī 2002. gada 19. februāris, *Wouters u.c.*, C-309/99, EU:C:2002:98, 122. punkts).
- 35 Savukārt nosacījumi, atbilstoši kuriem Francijas tiesiskajā regulējumā tostarp personām, kas ir ieguvušas maģistra grādu tiesībās vai par ekvivalentiem atzītus dokumentus un diplomus advokāta profesijas īstenošanai, ir piešķirts atbrīvojums no piemērotības sertifikāta šai profesijai iegūšanas, proti, nosacījumi par piederību Francijas civildienestam, praktizēšanu Francijas civildienestā darbinieka statusā un Francijas tiesību praktizēšana, nešķiet tādi, kas paši par sevi būtu nepiemēroti juridisko pakalpojumu saņēmēju aizsardzības un pareizas tiesvedības mērķu īstenošanai.
- 36 Tomēr attiecībā uz šo nosacījumu samērīgumu ir jākonstatē, ka, ievērojot to mērķi nodrošināt, un kā tas izriet arī no Tiesas rīcībā esošajiem lietas materiāliem, pietiekamas advokāta zināšanas dalībvalsts tiesībās, lai garantētu gan juridisko pakalpojumu saņēmēju aizsardzības, gan arī pareizas tiesvedības mērķus, nosacījumi, atbilstoši kuriem kandidātam ir jābūt piederīgam Francijas civildienestam un jābūt praktizējušam Francijā kā šī civildienesta darbiniekam, pārsniedz to, kas ir nepieciešams šo mērķu sasniegšanai. Šajā lietā nevar izslēgt *a priori*, ka arī kandidāts no cita civildienesta, kas nav Francijas civildienests, tostarp no Savienības civildienesta, kā tas ir *A. Onofrei* gadījumā, ir praktizējis Francijas tiesības ārpus Francijas teritorijas tādā veidā, ka viņš ir ieguvis pietiekamas zināšanas; tas tā vēl jo vairāk ir, kā tas arī izriet no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu, tāpēc, ka attiecīgajā valsts tiesiskajā regulējumā nav noteikts, ka saistībā ar lūguma piemērot atbrīvojumu no apmācības un diploma pārbaudi kandidātam būtu jāpārzina kāda specifiska valsts tiesību nozare saistībā ar valsts tiesu organizāciju vai procedūru tajās.
- 37 Savukārt attiecībā uz nosacījumu, ka kandidātam ir jābūt praktizējušam Francijas tiesības, ir jānorāda, ka dalībvalstij katrā ziņā ir tiesības, nosakot, kādas ir nepieciešamās zināšanas, lai īstenotu advokāta profesiju, prasīt pietiekamas šīs dalībvalsts tiesību zināšanas, jo atļauja strādāt šajā profesijā nozīmē arī iespēju sniegt padomus vai palīdzību attiecībā uz dalībvalsts tiesībām (pēc analogijas skat. spriedumu, 2009. gada 10. decembris, *Pešla*, C-345/08, EU:C:2009:771, 46. punkts, un šajā nozīmē spriedumu, 2010. gada 22. decembris, *Koller*, C-118/09, EU:C:2010:805, 39. punkts).

- 38 Tātad Francijas likumdevējs bija tiesīgs autonomi paredzēt kvalitātes standartus šajā jomā un līdz ar to arī uzskatīt, ka pietiekamas zināšanas Francijas tiesībās, kas ļauj praktizēt advokāta profesijā, var tikt iegūtas, praktizējot šīs tiesības vismaz astoņus gadus.
- 39 Šajā ziņā pasākums, atbilstoši kuram tiek izslēgts, ka pietiekamas zināšanas Francijas tiesībās, kas ļautu praktizēt advokāta profesijā, varētu tikt iegūtas vienīgi ar Savienības tiesību praktizēšanu, nevar tikt uzskatīts par nesamērīgu, ievērojot šī sprieduma 35. punktā minētos mērķus, ja vien ar to netiek izslēgts, ka tiek ņemta vērā to jomu atbilstība, kurās ieinteresētā persona ir strādājusi civildienestā, kas nav Francijas civildienests.
- 40 It īpaši, kā to ir norādījis ģenerālvokāts secinājumu 77. un 78. punktā, ierēdnim vai darbiniekam saistībā ar viņa darbu Savienības iestādē, iespējams, ir jāveic darbības, kas ir cieši saistītas ar dalībvalstu tiesībām.
- 41 Tomēr ir jāuzsver, ka LESD 45. un 49. panta lietderīgā iedarbība neprasa, lai piekļuve profesionālajai darbībai vienā dalībvalstī tiktu pakļauta mazākām prasībām, nekā tās, kas tiek prasītas personām, kas nav izmantojušas savas tiesības brīvi pārvietoties (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2009. gada 10. decembris, *Pešla*, C-345/08, EU:C:2009:771, 50. punkts).
- 42 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz uzdotajiem jautājumiem ir jāatbild, ka LESD 45. un 49. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka:
- tiem pretrunā ir tāds dalībvalsts tiesiskais regulējums, atbilstoši kuram atbrīvojums no teorētiskās un praktiskās apmācības, kā arī no sertifikāta par atbilstību advokāta profesijai, kas principā ir paredzēts, lai piekļūtu advokāta profesijai, tiek piešķirts tikai noteiktiem vienas dalībvalsts civildienestā nodarbinātajiem, kuri šādā statusā šajā dalībvalstī ir darbojušies valsts pārvaldē, sabiedrisko pakalpojumu iestādē vai starptautiskā organizācijā, un atbilstoši kuram šādu atbrīvojumu nevar saņemt Eiropas Savienības ierēdņi, darbinieki vai bijušie darbinieki, kas šādā statusā ir darbojušies Savienības iestādē un ārpus Francijas teritorijas;
 - tiem nav pretrunā tāds dalībvalsts tiesiskais regulējums, atbilstoši kuram šāds atbrīvojums tiek piešķirts ar nosacījumu, ka ieinteresētā persona ir praktizējusi juridiskas darbības dalībvalsts tiesību jomā, un tiek atteikts Eiropas Savienības ierēdņiem, darbiniekiem vai bijušajiem darbiniekiem, kas šādā statusā ir veikuši juridiskas darbības vienā vai vairākās Savienības tiesībās ietilpstošās jomās, ja vien ar to netiek izslēgts, ka tiek ņemta vērā to juridiskā darbība, kura ietver praktizēšanu dalībvalsts tiesībās.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 43 Attiecībā uz pamata lietas dalībniekiem šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Tiesāšanās izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto lietas dalībnieku tiesāšanās izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (pirmā palāta) nospriež:

LESD 45. un 49. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka:

- **tiem pretrunā ir tāds dalībvalsts tiesiskais regulējums, atbilstoši kuram atbrīvojums no teorētiskās un praktiskās apmācības, kā arī no sertifikāta par atbilstību advokāta profesijai, kas principā ir paredzēts, lai piekļūtu advokāta profesijai, tiek piešķirts tikai noteiktiem vienas dalībvalsts civildienestā nodarbinātajiem, kuri šādā statusā šajā dalībvalstī ir darbojušies valsts pārvaldē, sabiedrisko pakalpojumu iestādē vai starptautiskā organizācijā,**

un atbilstoši kuram šādu atbrīvojumu nevar saņemt Eiropas Savienības ierēdņi, darbinieki vai bijušie darbinieki, kas šādā statusā ir darbojušies Savienības iestādē un ārpus Francijas teritorijas;

- **tiem nav pretrunā tāds dalībvalsts tiesiskais regulējums, atbilstoši kuram šāds atbrīvojums tiek piešķirts ar nosacījumu, ka ieinteresētā persona ir praktizējusi juridiskas darbības dalībvalsts tiesību jomā, un tiek atteikts Eiropas Savienības ierēdņiem, darbiniekiem vai bijušajiem darbiniekiem, kas šādā statusā ir veikuši juridiskas darbības vienā vai vairākās Savienības tiesībās ietilpstošās jomās, ja vien ar to netiek izslēgts, ka tiek ņemta vērā to juridiskā darbība, kura ietver praktizēšanu dalībvalsts tiesībās.**

[Paraksti]